

Warszawa, 5 sierpień 2009 r.

**MINISTER ROLNICTWA
i ROZWOJU WSI**

ŻWzz/br-46-462/37/2009(2915)

SEKRETARIA
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 7. 08. 09. at.....
nr. 54.06.....podpis.....

**Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej**

Szanowny Panie Marszałku

W odpowiedzi na oświadczenie Pana Senatora Grzegorza Wojciechowskiego, przesłane przy piśmie Marszałka Senatu z dnia 8 lipca 2009., znak BPS/DSK-043-1810/09, w sprawie problemów związanych z realizacją programów zwalczania Salmonelli w stadach drobiu w Rzeczypospolitej Polskiej uprzejmie informuję co następuje.

Ochrona zdrowia ludzi przed chorobami i infekcjami przenoszonymi bezpośrednio lub pośrednio między zwierzętami i ludźmi (choroby odzwierzęce) ma fundamentalne znaczenie.

Choroby odzwierzęce przenoszone przez żywność mogą być przyczyną cierpienia ludzi, jak również strat gospodarczych zarówno w zakresie produkcji żywności jak i w przemyśle rolno-spożywczym. Należy pamiętać, że skażone produkty drobiowe stanowią podstawowe źródło salmonelozy u ludzi. Dlatego też należy zastosować odpowiednie środki kontroli przy wytwarzaniu tych produktów. Producenci powinni być świadomi faktu, że podstawowa odpowiedzialność za bezpieczeństwo żywności spoczywa na przedsiębiorstwach paszowych i żywnościowych.

W odniesieniu do salmonelozy odzwierzęcej ustanowiono szczególne wymagania w zakresie kontroli. Zostały one zawarte w rozporządzeniu (WE) nr 2160/2003 Parlamentu

Europejskiego i Rady z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie zwalczania salmonelli i innych określonych odzwierzęcych czynników chorobotwórczych przenoszonych przez żywność (Dz. Urz. WE L 325 z 12.12.2003, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 41, str. 328, z późn. zm.).

Te szczególne wymagania opierają się na celach ukierunkowanych na ograniczenie rozpowszechniania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych. Cele w odniesieniu do chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych w populacjach zwierząt zostały ustanowione z uwzględnieniem w szczególności częstotliwości ich występowania i tendencji epidemiologicznych w populacjach zwierząt i ludzi, w paszach i żywności, zagrożenia dla ludzi, potencjalnych konsekwencji gospodarczych, opinii naukowych i istnienia właściwych środków dla ograniczenia ich rozprzestrzeniania.

Powyższe cele zostały opracowane i zawarte w następujących przepisach wspólnotowych dla stad drobiu:

- hodowlanego w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1003/2005 z dnia 30 czerwca 2005 r. wdrażające rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do celu wspólnotowego ograniczenia powszechnego występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach hodowlanych gatunku *Gallus gallus* oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 (Dz. Urz. UE L 170 z 1.7.2005, str. 12);
- niosek w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1168/2006 z dnia 31 lipca 2006 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do celu wspólnotowego ograniczenia częstości występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach kur niosek gatunku *Gallus gallus* oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1003/2005 (Dz. Urz. UE. L 211 z 01.08.2006, str. 4);
- brojlerów w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 646/2007 z dnia 12 czerwca 2007 r. wykonującego rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wspólnotowego celu ograniczenia częstości występowania *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium* u brojlerów i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1091/2005 (Dz. Urz. UE. L 151 z 13.06.2007, str. 21).

Odnosząc się do kwestii odpowiedzialności za zakażenie to należy zaznaczyć, iż do ewentualnego zakażenia pałeczkami *Salmonella* może dojść m.in. w zakładzie wylęgu drobiu lub w trakcie transportu piskląt na fermę. W związku z czym, hodowcy mogą dochodzić swoich roszczeń wynikających z zasad rękojmi za wady, określonych w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16 poz. 93 z późn. zm.), zgodnie z którymi sprzedawca jest odpowiedzialny względem kupującego, jeżeli rzecz sprzedana ma wadę

zmniejszającą jej wartość lub użyteczność ze względu na cel w umowie oznaczony albo wynikający z okoliczności lub z przeznaczenia rzeczy.

W przypadku zdrowych piskląt, wykrycie zakażenia pałeczkami *Salmonella* w próbkach pobranych w ciągu trzech tygodni przed przemieszczeniem do rzeźni, może wskazywać na to, że do zakażenia mogło dojść z przyczyn zależnych od hodowcy.

W opinii dotyczącej stosowania środków zwalczających drobnoustroje w zwalczaniu salmonelli u drobiu EFSA zaleciła zaniechanie stosowania środków zwalczających drobnoustroje w zwalczaniu salmonelli, aby ograniczyć rozwój, selekcję i rozprzestrzenianie się oporności bakterii na te środki.

Zgodnie z artykułem 2 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1177/2006 z dnia 1 sierpnia 2006 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wymogów dotyczących stosowania szczególnych metod kontroli w ramach krajowych programów zwalczania salmonelli u drobiu (Dz. Urz. UE L 212 z 2.08.2006 r., str.3) nie stosuje się środków zwalczających drobnoustroje jako szczególnej metody zwalczania salmonelli u drobiu w przypadkach innych niż wyjątkowe sytuacje. Sytuacje te określa art. 2 ust. 2 powyższego rozporządzenia i dotyczą m.in. przypadku:

- drobiu, u którego wystąpiły objawy kliniczne zakażenia salmonellą mogące powodować niepotrzebne cierpienie;
- konieczności ocalenia cennego materiału genetycznego w stadach hodowlanych w celu stworzenia nowych stad wolnych od salmonelli, w tym „stad elitarnych”, stad zagrożonych ras oraz stad hodowanych w celach badawczych;
- stad podejrzanych o zakażenie salmonellą, w szczególności w następstwie dochodzenia epidemiologicznego dotyczącego wybuchu choroby wskutek przenoszenia przez żywność lub w następstwie wykrycia salmonelli w wylęgarni lub na terenie gospodarstwa.

Należy pamiętać, że zgodnie art. 2 ust. 3 ww. rozporządzenia, stosowanie środków zwalczających drobnoustroje podlega zgłoszeniu właściwemu organowi (powiatowy lekarz weterynarii) oraz jest nadzorowane przez ten organ. Stosowanie tych środków powinno w miarę możliwości zawsze być oparte na wynikach badań bakteriologicznych pobranych próbek oraz badań podatności (lekooporności).

Należy mieć na uwadze, że „Krajowy program zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2009 r. oraz „Krajowy program zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2009 r. odnoszą się jedynie do dwóch serotypów *Salmonelli*, tj. *Salmonella* Enteritidis i *Salmonella* Typhimurium. W związku z powyższym, w przypadku stwierdzenia

pałeczek *Salmonella* innych niż te, które są objęte programem lub w przypadku wystąpienia klinicznych objawów innej choroby niż salmoneloza, nie ma obowiązku stosowania zakazu określonego w art. 2 ust. 1 rozporządzenia Komisji Nr 1177/2006.

Odnosząc się do kwestii odszkodowań dla hodowców stad brojlerów, uprzejmie informuję, że zgodnie z załącznikiem nr 3 do ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213 poz. 1342), należy wskazać, iż salmonelozy drobiu (5 serotypów) należą do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi rejestracji.

Objęcie obowiązkiem zwalczania dwóch konkretnych serotypów (*S. Enteritidis* i *S. Typhimurium*) w stadach brojlerów następuje jedynie w ramach krajowego programu zwalczania. Rozwiązanie to nie jest równoznaczne z wpisaniem danej choroby na listę chorób zwalczanych z urzędu, stanowiącą załącznik nr 2 do ww. ustawy. W tym zakresie należy dodatkowo podkreślić, że w przypadku wykrycia w próbkach pobranych urzędowo w stadzie brojlerów serotypów *Salmonelli* objętych programem, w decyzji administracyjnej organu Inspekcji Weterynaryjnej wydawanej w związku z wykryciem zakażenia, powiatowy lekarz weterynarii nie nakazuje zabicia lub ubicia brojlerów, w związku z czym nie ma podstaw do przyznania odszkodowania za te ptaki.

Zgodnie z art. 57 c ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, jeżeli program, o którym mowa w art. 57, przewiduje odszkodowanie za zwierzęta zabite lub poddane ubojowi z nakazu organów Inspekcji Weterynaryjnej albo za zwierzęta padłe w wyniku zastosowania zabiegów nakazanych przez te organy, to do odszkodowania stosuje się przepisy art. 49.

Należy mieć również na uwadze, że ewentualne przyznawanie odszkodowań za brojlery mogłoby prowadzić do nieodpowiedzialnych zachowań hodowców, którzy w przypadku trudnej sytuacji i niskich cen rynkowych nie podejmowałiby starań o stosowanie dobrej praktyki higienicznej i niewprowadzanie do gospodarstw piskląt pochodzących z niewiadomego źródła, co mogłoby doprowadzić do zakażenia brojlerów *Salmonellą*. W takim przypadku wypłacenie odszkodowania ze środków budżetu państwa byłoby, de facto, nagradzaniem za nieprawidłowo prowadzoną produkcję brojlerów. W wielu państwach członkowskich, m.in. w Holandii, Belgii, Czechach czy we Francji, również nie przewidziano wypłaty odszkodowań w ramach krajowych programów zwalczania serotypów *Salmonelli* w stadach brojlerów.

Odnosząc się do przytoczonego przykładu Niemiec, które według Pana Senatora Grzegorza Wojciechowskiego nie wprowadziły programu zwalczania salmonelozy drobiu to należy zauważyć, iż zgodnie z rozporządzeniem (WE) Nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego

i Rady z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie zwalczania salmonelli i innych określonych odzwierzęcych czynników chorobotwórczych przenoszonych przez żywność wszystkie państwa członkowskie mają obowiązek ustanowienia narodowych programów kontroli w odniesieniu do wskazanych w załączniku nr I serotypów salmonelli w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*).

W chwili obecnej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obowiązuje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2009 r. oraz „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2009 r. (Dz. U. Nr 78 poz. 651). Na podstawie ww. rozporządzenia realizowany jest krajowy program zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach niosek i w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*) i możliwe jest podejmowanie administracyjnych środków w celu zwalczania tej choroby przez organy Inspekcji Weterynaryjnej.

Działania urzędowe prowadzone przez organy administracji publicznej, dokonywane w ramach realizacji programu, nie będą znacząco ingerować w dotychczasowy sposób prowadzenia produkcji. Przemieszczanie ptaków do rzeźni w celu ich uboju jest tylko naturalną konsekwencją zakończenia cyklu produkcji. Ponadto podkreślenia wymaga fakt, iż zgodnie z ppkt 4.4.3.3. załącznika nr 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2009 r. oraz „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2009 r., przy przemieszczaniu zakażonych brojlerów do rzeźni, w świadectwie zdrowia zaznacza się fakt ich pochodzenia z takiego stada.

Ponieważ salmoneloza drobiu jest jedną z najczęściej występujących chorób odzwierzęcych, zawsze była pod szczególnym nadzorem i kontrolą Inspekcji Weterynaryjnej.

Uprzejmie informuję Pana Marszałka, że już przed rozpoczęciem realizacji programu zwalczania salmonelozy u brojlerów, każdorazowo przed przemieszczeniem ptaków do rzeźni wynik badania w kierunku pałeczek *Salmonella* był wpisywany na świadectwie zdrowia, co wynikało z obowiązku określonego w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi) z dnia 19 czerwca 2004 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji mięsa drobiowego (Dz. U. Nr 156 poz. 1634, z późn. zm.), a następnie przepisów rozporządzenia (WE) nr 854/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. UE. L 139 z 30.4.2004, str. 206 z późn. zm.).

Odnośnie zgłoszonych wątpliwości, dotyczących wniosków hodowców do powiatowych lekarzy weterynarii o wydanie świadectw zdrowia i pozwoleń na wywóz drobiu do rzeźni, należy zauważyć, że co do zasady, ww. rozporządzenie nie wymaga składania przedmiotowych wniosków. Wyjątek stanowi sytuacja, w której hodowca w związku z decyzją powiatowego lekarza weterynarii o zakazie przemieszczania drobiu z gospodarstwa i do gospodarstwa, chciałby przemieścić brojlery przed zakończeniem ich tuczu bezpośrednio do rzeźni. Wówczas, zgodnie z ppkt 4.4.3.2. załącznika nr 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2009 r. oraz „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2009 r., wymagany jest taki wniosek hodowcy.

Odpowiadając na pytanie, czy jest jakaś różnica pomiędzy salmonelozą w stadach kur reprodukcyjnych, a w stadach brojlerów, informuję Pana Marszałka, że nie istnieje żadna różnica w przebiegu choroby, ani w jej patogenezie w odniesieniu do poszczególnych grup produkcyjnych drobiu.

W roku 2007 zostały podjęte działania w zakresie zwalczania pałeczek *Salmonella* w stadach hodowlanych kur na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 marca 2007 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach hodowlanych gatunku kura (*Gallus gallus*)” na lata 2007-2009 (Dz. U. Nr 109 poz. 749 z późn. zm.).

Rozpoczęcie realizacji programu zwalczania *Salmonelli* w stadach hodowlanych drobiu gatunku kura (*Gallus gallus*) w 2007 roku miało na celu obniżenie poziomu zakażeń pałeczkami *Salmonella* w stadach reprodukcyjnych kur, a tym samym zahamowanie transmisji zakażenia przez jaja przeznaczone do wylęgu piskląt brojlerów lub niosek (tzw. zakażenie pionowe). Dzięki tym działaniom można mieć pewność, że jaja wylęgowe są wolne od pałeczek *Salmonella*.

Niezależnie od powyższego znaczącą rolę w ograniczaniu rozprzestrzenianiu zakażeń pałeczkami *Salmonella* spełnia kontrola jakości pasz zarówno w procesie produkcji jak i późniejszego ich przechowywania zarówno na terenie zakładu produkcyjnego jak i w gospodarstwie. Sporządzany corocznie plan urzędowej kontroli pasz określający zakres nadzoru sprawowanego przez Inspekcję Weterynaryjną przewiduje m.in. kontrole pasz w kierunku zakażenia pałeczkami *Salmonella*.

Bardzo istotne znaczenie w ograniczeniu rozprzestrzeniania salmoneloz, ma bioasekuracja, która na wielu fermach nie jest przestrzegana i realizowana.

Mając na uwadze ewentualne problemy, które mogą wyniknąć w trakcie realizacji programu zwalczania salmonelozy u kur, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zorganizowało w marcu br. szkolenie dla przedstawicieli ODR, w trakcie którego bardzo wnikliwie omawiano rolę bioasekuracji na fermach, jej najważniejsze elementy oraz sposoby jej przestrzegania.

Szkolenie to miało na celu poszerzenie wiedzy pracowników struktur doradczych, a następnie na jej rozpropagowaniu wśród hodowców drobiu.

Do chwili obecnej żadna z organizacji producenckich nie przygotowała podręcznika dotyczącego dobrych praktyk higienicznych w celu zabezpieczenia ferm przed zakażeniem pałeczkami *Salmonella*, pomimo, że otrzymały z Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi wzór takich podręczników przygotowanych dla hodowców drobiu w Hiszpanii.

Odnosnie kwestii obniżania cen przez ubojnie drobiu za ptaki pochodzące ze stad, w których stwierdzono obecność serotypów *Salmonella* objętych programem, to z informacji którymi dysponuję wynika, że trudności przy odbiorze stad zakażonych pałeczkami *Salmonella* oraz związane z tym zaniżanie cen mają hodowcy, którzy nie podpisali umów na odbiór brojlerów z rzeźniami drobiu.

Gospodarka wolnorynkowa powoduje, że każda z rzeźni indywidualnie decyduje ile i jaki drób zakupi oraz ile za niego zapłaci. Powyższe kwestie regulują umowy cywilnoprawne, zawierane pomiędzy posiadaczami drobiu, a zakładami prowadzącymi ubój drobiu.

W tej sytuacji wydaje się zasadnym, aby hodowcy drobiu tworzyli grupy producenckie lub zwracali się do organizacji zrzeszających producentów drobiu, z prośbą o pomoc w sporządzaniu umów z rzeźniami drobiu jak i o pomoc w rozwiązywaniu problemów związanych z odbiorem drobiu po zakończeniu procesu hodowlanego lub produkcyjnego.

W odniesieniu do zarzutu braku precyzyjności w pobieraniu próbek, uprzejmie informuję Pana Marszałka, że procedura pobierania próbek oraz przesyłania ich do badań, jak również kwestia badania próbek została określona na poziomie wspólnotowym. Odbywa się ona zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Komisji (WE) Nr 646/2007 z dnia 12 czerwca 2007 r. wykonującego rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 Parlamentu europejskiego i Rady w odniesieniu do wspólnotowego celu ograniczenia częstości występowania *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium* u brojlerów i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1091/2005 (Dz. U L 151 z 13.06.2007 r., str. 21) w odniesieniu do brojlerów oraz zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 1168/2006 z dnia 31 lipca 2006 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) Nr 2160/2003 w odniesieniu do wspólnotowego celu ograniczenia częstości występowania niektórych serotypów salmonelli

w stadach kur niosek gatunku *Gallus gallus* oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1003/2005 (Dz. Urz. UE L 211 z 01.08.2006, str. 4) w odniesieniu do niosek gatunku kura (*Gallus gallus*).

Natomiast szczegółowe wymagania dotyczące pobierania próbek zostały zawarte w Podręczniku Pobierania Próbek do laboratoryjnych badań diagnostycznych chorób zakaźnych zwierząt, opracowanym w Głównym Inspektoracie Weterynarii w roku 2008. W/w podręcznik został przekazany do wiadomości wojewódzkim i powiatowym lekarzom weterynarii w celu ujednoczenia postępowania przy pobieraniu prób. Ww. podręcznik został zamieszczony w wersji elektronicznej na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Weterynarii.

Uprzejmie informuję Pana Marszałka, że zgodnie z datą wskazaną w załączniku II rozdziału E rozporządzenia nr 2160/2003 (od dnia 13 grudnia 2010 roku), świeże mięso drobiowe pozyskane z drobiu wymienionego w załączniku I do rozporządzenia (kury, indyki) nie może być wprowadzone do obrotu w celu spożycia przez ludzi, jeżeli nie zostanie spełnione kryterium: „Salmonella: nie stwierdzono obecności w 25 gramach”.

W związku z powyższym nie przyjęcie i nie realizowanie programów zwalczania salmonelloz u drobiu oraz nie zrealizowanie założonego w programach (jednorocznych i wieloletnich) celu wspólnotowego określonego w ww. rozporządzeniu, stwarza poważne zagrożenie dla całej branży drobiarskiej, która wyjątkowo w Polsce dobrze się rozwinęła, a zwłaszcza w odniesieniu do handlu i eksportu mięsa drobiowego. Przy nie spełnieniu tych wymagań mogą zostać bezpowrotnie utracone wzajemne powiązania ekonomiczne i handlowe z państwami członkowskimi i krajami trzecimi. Ponadto należy podkreślić, że salmonelloza jest najczęściej notowaną chorobą odzwierzęcą, a mięso drobiowe i jaja konsumpcyjne stanowią częste źródło zakażeń pałeczkami *Salmonella* u ludzi. W związku z powyższym, realizacja programu ograniczy liczbę zachorowań na salmonellozę u ludzi, a w konsekwencji zredukuje koszty leczenia tej choroby.

Z poważaniem

Zurj. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
PODSEKRETARZ STANU

Tadeusz Nalewajk